

تغییر نگرش
به بحران فساد

کامبیز نوروزی

حقوق دان

ده بار از آن راه بدان خانه برقتید. آقای رئیس قوه قضائیه با اشاره به ضرورت مبارزه با انواع فساد در عرصه‌های مختلف تأکید کرد «به هیچ وجه نباید از مبارزه با فساد در عرصه‌ها و ساحت‌های گوناگون اعم از اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و امنیتی غافل شویم؛ فساد، مسمی است و از درون تهی می‌سازد». از تفاوت‌های مهم آقای محسنی‌اژه‌ای با رؤسای پیشین قوه قضا این است که ایشان تمام چهار دهه طول خدمتی خود را در رده‌ها و سمت‌های مختلف قضائی گذرانده و از بیخ و خم‌ها و ظرایف امر قضا آگاه است. همچنین با این تجربه طولانی، مشکلات و بحران‌های کشور در عرصه‌های مختلف فرهنگی، سیاسی، امنیتی، اجتماعی و... را نوعاً می‌شناسد. معمولاً قضات به دلیل مشاهدات عینی روزمره که در کار خود دارند، آشنایی تجربی خوبی با مسائل جامعه پیدا می‌کنند. طبعاً ادبیتایی که ایشان به کار گرفته است، ظاهری ملایم و آرام دارد اما وقتی چنین مقامی با این خصوصیات چنین می‌گوید، باید باطن سخن را دریافت و آن را نشان از وضعیت بحرانی فساد و ضرورت فوری مقابله با آن تلقی کرد.

موضوع مبارزه با فساد همواره در ایران مطرح و مورد تأکید و اصرار ارکان نظام بوده است.

سازمان‌های متعددی متصدی مبارزه با انواع فساد بوده‌اند. بودجه‌های هنگفتی در این مسیر به مصرف رسیده‌اند.

در اهداف نظام هیچ‌گاه این نبوده است که اعتماد افزایش یابد. کارتن‌خوابی و تندی رواج یابد، فقر توسعه پیدا کند، طلاق زیاد شود، رانت‌های مدیران افزایش یابد، جرائم بقیه‌سفیدها مانند اختلاس و ارتشا فزونی بگیرد، از تقلب در انواع آزمون‌ها گرفته تا جعل مدرک برای نامزدی در انتخابات مجلس رونق پیدا کند، آمار جرائمی مانند قتل و نزاع فردی و جمعی بالا برود، پرونده‌های جرائم مالی مانند سرقت و کلاهبرداری و چک بی‌محل قفسه‌های دادسراها و دادگاه‌ها را پر کند. قاچاق کالا و باندهای پنهان مبادلات غیرقانونی ارز و طلا اقتصاد کشور را به بازی بگیرد، موضوع پوشش زنان چنان شود که چه در سازمان‌های حکمرانی و چه در میان مردم مسئله‌ای وحیم شده و در دسرهای پرشمار به بار آورد، زمین‌خواری و کوه‌خواری و جنگل‌خواری محیط زیست کشور را به ویرانی بکشد. این فهرست طولانی‌تر هم می‌شود. همه می‌خواهند این وضعیت بهبود یابد و بیمار سلامتی‌اش را بازیابند.

در تمام عرصه‌ها سیاست‌ها، برنامه‌ها و قوانین و مقررات متعددی برای مقابله با انواع فساد وضع شده‌اند. اما وضع موجود نشان می‌دهد که موفق نبوده و اثر قابل اعتنايي نگذاشته‌اند. نیاز به آمار نیست. وضع موجود و اظهارات مقامات آگاه و ارشد کشوری کفایت می‌کند. وقتی بعد از سال‌ها تلاش درمانی، بیمار همچنان رنجور و فرسوده و تکیده و کم‌توان و پردرد است و مرض در حال پیشرفت، فهمیدنش آسان است که برنامه‌های درمانی درست نبوده‌اند و چه‌بسا اصلاً بیماری غلط تشخیص داده شده است.

باید ما دیرتر نشده، بی‌محابا و شجاعانه خود را با پرسش‌هایی بزرگ رودر رو کنیم. چرا این‌همه برنامه و قانون و بودجه، به توفیق نرسیده‌اند؟ آیا روش‌های تکراری که تاکنون برای این هدف به کار گرفته شده، درست بوده‌اند؟ چرا دستگاه‌های اجرائی و سازمان‌های عمومی در اجرای همین مقدار برنامه‌ها و قوانین برای مقابله با فساد توفیق چندانی نداشته‌اند؟

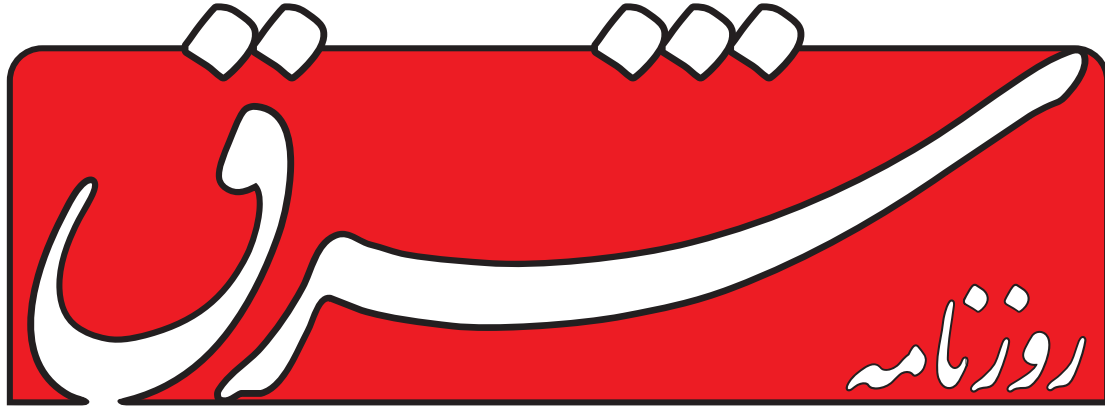
و بالاخره مهم‌ترین پرسش: آیا سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و قانون‌گذار توانسته‌اند علل و اسباب اصلی مؤثر بر تولید فساد در عرصه‌های مختلف را به‌درستی شناسایی کنند؟

مسئولان ارشد کشوری از توجه به این احتمال نهراسند که شاید تاکنون در ساختار سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و قانون‌گذاری تعریف مسئله از فساد نادرست بوده و علل اصلی مؤثر بر فساد به‌درستی شناسایی و تحلیل نشده و در نتیجه این خطا برنامه‌ها و قوانین نیز به خطا رفته‌اند. تشخیص اشتباه بیماری به درمان اشتباه می‌انجامد. درمان اشتباه بیماری را مزمن، وخیم‌تر و سخت‌تر و گاهی هم ناممکن می‌کند.

مشکل با آموزش حل نمی‌شود. همه می‌دانند فساد از نظر اخلاقی قبیح و از نظر قانونی موجب تنبیه و مجازات است. اتفاقاً فساد مولود دانستن نیست. اتفاقاً بیشتر آنها که مرتکب فساد می‌شوند دانا، باهوش و اغلب جسورند.

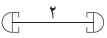
چهارشنبه ۲۸ شهریور ۱۴۰۳
۱۴ ربیع‌الاول ۱۴۴۶
۱۸ سپتامبر ۲۰۲۴
سال بیست‌ویکم
شماره ۴۹۲۷
۲۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

روزنامه

رهبر انقلاب در دیدار مدال‌آوران و اعضای کاروان‌های اعزامی به المپیک و پارالمپیک:

تجلی «هویت ملی سیاسی و دینی» ملت ایران برجسته‌ترین نتیجه حضور ورزشکاران ایرانی

در «شرق» امروز می‌خوانید: اقبال به ۳۵ ساله‌های پراشتباه و نادیده‌گرفتن ۳۴ ساله کاربردی؛ بیچاره رامین رضاییان • نماینده آمریکا در سازمان ملل از رویکرد ارتش اسرائیل علیه غیرنظامیان انتقاد کرد

حمله سایبری اسرائیل به لبنان بیش از ۲ هزار زخمی و ۹ شهید داشت

جنگ سایبری با پیجرها

گزارش تینبریک را در صفحه ۲ بخوانید

منتقدان شهردار پایتخت در صحن شورا از افزایش فشارها برای عقب‌نشستن خبر دادند

دعوا سر نخواستن زاکانی

یادداشت

وزارت کشور و حمل‌ونقل عمومی در شهرها

علی نوذپور

معاون پیشین سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها

اولین بار در الگوی مصرف حمل‌ونقل مستند به برنامه پنج‌ساله اول توسعه کشور درباره سهم حمل‌ونقل عمومی و هدف‌گذاری آن به میزان ۷۵ درصد سخن به میان آمده بود. براساس این در سال‌های بعد و در برنامه‌های توسعه میان‌مدت کشور همواره بر این مهم تأکید شد. اما سوای دهه ۷۰ که اقدامات مناسبی برای خرید اتوبوس به میزان ۲۰ هزار دستگاه انجام شد و تأثیر مهمی در نوسازی اتوبوس‌رانی شهرهای کشور به میزان ۳۸ درصد داشت، در دهه‌های بعد دولت‌ها و وزارت کشور به تبع آنها اقدام مناسبی در توسعه حمل‌ونقل درون‌شهری نداشتند. این اقدام وزارت کشور در سال ۱۳۷۷ با تصویب عوارض بر فرآورده‌های نفت (نفت سفید، نفت گاز و نفت کوره) در شورای اقتصاد منجر به تحولی اساسی در توسعه حمل‌ونقل عمومی در شهرها شد. همچنین اضافه‌شدن شهرهای با جمعیت بیش از یک میلیون نفر به سیستم حمل‌ونقل ریلی در اواخر دهه ۷۰ و ادامه آن در دهه‌های بعدی، سهم مترو در حمل‌ونقل عمومی را افزایش داد. باوجود این پس از گذشت سی و اندی سال و هدف‌گذاری سهم ۷۵ درصدی برای حمل‌ونقل عمومی در سفرهای درون‌شهری، وضعیت کنونی به شرح ذیل بیانگر وضعیت نامناسب حمل‌ونقل عمومی در شهرهای کشور است:

۱. اتوبوس‌رانی در شهرهای کشور با حدود ۱۶ هزار دستگاه

یادداشت

گنج‌یاب‌ها به نفرین خدایان گرفتار می‌شوند؟

علیرضا غریب‌دوست

پژوهشگر حقوق ایرانی

در تنها نقش برجسته حکاک‌ی شده قانون‌نامه حمورابی که در سال ۱۹۰۲ میلادی و در نتیجه کاوش‌های «دومرگان» در تپه شوش به دست آمد، تصویر «شمش»، خداوند خورشید و عدالت در حال اعطای اقتدار و اعتبار شاهی به «حمورابی» ششمین پادشاه از اولین سلسله بابل در ۱۷۹۲ تا ۱۷۵۰ پیش از میلاد دیده می‌شود. در زیر نقش برجسته و گردگرد ستون، نوشته‌ها به خط میخی آگدی حک شده که شامل ۲۳ ستون عمودی است که از سوی «حمورابی» نگارش یافته و متن هفت ستون پایانی را «شوتروک نهنونه» پادشاه سلسله ایلامی «شوتروکی» - که سومر را شکست داد و بین‌النهرین را بر قلمرو ایلام باستان افزود- در سنون کاملاً پاک کرده است. اما در همان ستون پایانی، «حمورابی» به سنت دیگر شاهان باستان در ایلام و بین‌النهرین، نفرین خدایان را نثار کسی می‌کند که به این قانون -که نماد و سمبل عدالت است- آسیب زده یا به آن تعدی کند. به این مضمون

که: هرکس در آینده به کلماتی که من روی ستون سنگی‌ام نوشته‌ام، توجه نکند و نفرین‌های من را کوچک شمارد و از نفرین خدایان نهراسد و احکامی را که من صادر کرده‌ام تغییر دهد، کلمات من را در گروگن سازد، چهره حک شده من را آسیب رساند، نام من را از کتیبه پاک کند و نام خود را بنگارد، آن شخص، خواه شاه باشد، یا ارباب، یا حکمران، یا هرکس دیگری با هر نامی؛ باشد که خداوند بزرگ «ننو»، پدر خدایان، که مرا برای حکومت فراخوانده است، او را از عظم شاهی محروم کند، تخت و تاج او را در هم بشکند و تقدیر او را نفرین کند. باشد که خداوند «انلیل»، علیه وی در اقامتگاهش هرج‌ومرجی ایجاد کند که آرام‌کردن آن ممکن نباشد و دچار شورش شود که باعث نابودی وی شود؛ باشد که خدایان سرنوشت او را چنین مقرر کنند: دوره سختی و فشار، روزهای اندک، سال‌های خشک‌سالی، تاریکی بدون روشنایی، و مرگ ناکهانی!

حالا پس از هزاران سال، گویا نفرین خدایان دارد کارساز می‌شود و در یک اتفاق مبارک، خجسته و بی‌سابقه، جامعه باستان‌شناسی و دوست‌داران میراث فرهنگی و تمدنی ایران‌زمین با حقوق‌دانان و مقامات قضائی همدل و هم‌سو شده و علیه غارتگرانی که تحت پوشش «گنج‌یابی» به تخریب و تاراج میراث تمدنی بی‌نظیر ایران‌پا مشغول هستند، اقدامی گسترده و سازمان‌یافته را آغاز کرده‌اند. در آغاز سال جدید بود که برخی از استادان شاخص باستان‌شناسی با

۱۵ خط شامل ۲۶۱ ایستگاه در مرحله بهره‌برداری است. مجموع سفرهای انجام‌شده با مترو در شش کلان‌شهر یادشده سهمی معادل ۳۰۵ درصد از سفرهای درون‌شهری را شامل می‌شود. در مجموع ۳۴۰۵ درصد سهم ناوگان حمل‌ونقل عمومی در سفرهای درون‌شهری است که در مقایسه با هدف‌گذاری ناوگان در برنامه پنج‌ساله اول توسعه کشور حدود ۴۰ درصد عقب‌ماندگی وجود دارد. این در حالی است که در همه دوره‌های مختلف شورای شهر تهران و دیگر کلان‌شهرها و آمد و رفت شهرداران مختلف، یکی از شعارها که موجبات جذب آرای مردم را فراهم می‌کرد، توسعه حمل‌ونقل عمومی بود و در این سال‌ها آمارهای ارائه‌شده از سوی شهرداران و شوراهای شهر حکایت از موفقیت و پیشرفت امور دارد. ولی واقعیت امر این‌گونه نبوده است.

حال چه باید کرد؟ وزارت کشور به‌عنوان وزارتخانه مسئول در حوزه مدیریت شهری چه وظایفی برعهده دارد و همچنین شهرداران شهرهای با جمعیت بیش از صد هزار نفر چه کار باید کنند؟ (این شهرها دارای ناوگان اتوبوس‌رانی هستند). برای پاسخ به این سوالات ابتدا چند مفروض اصلی را باید عنوان کرد:

۱. شهرداری‌ها به‌تنهایی از عهده ایجاد زیرساخت‌ها و تأمین روساخت‌های حمل‌ونقل شهری برنمی‌آیند.

برگزیده‌ها

«شرق» استدلال‌های موافقان و مخالفان ارز تک‌نرخ را بررسی می‌کند

دوراهی دلار

شکل‌های زندگی: بازخوانی «ماهی سیاه کوچولو» به مناسبت سال مرگ صمد بهرنگی

اشتیاق بزرگ

دانش‌آموزان در گفت‌وگو با «شرق» از سختی‌های امتحان نهایی می‌گویند

از مدرسه‌رانده و از امتحان مانده

حجت‌اله صیدی کار خود را آغاز کرد

برگزاری مراسم معارفه رئیس جدید سازمان بورس

معین در تشریح الزامات دولت چهاردهم برای دانشگاهیان:

کدام دولت‌ها در تقابل با دانشگاه بودند

نگاهی به اهمیت سفر بزرگان به نیویورک در گفت‌وگو با قهرمانپور

گام نخست تفاهم

یادداشت

کلی‌گویی‌های باطل در اقتصاد ایران

محمدرضا موسوی شیعرباط

اقتصاددان و استاد دانشگاه مفید

در سی‌وچهارمین همایش بانکداری اسلامی، بزرگی مدعی شد؛ تجربه ۴۵ سال نشان داد که تفکرات چپ اقتصاد ایران را بیشتر از مغول ویران کرد (انتخاب، ۱۴۰۳/ ۶/۲۰). ایشان دو ادعا کرده است: اول اینکه پس از انقلاب، تفکر چپ تا به امروز حاکم بوده و دیگر اینکه نتیجه آن ویرانی بوده است. در مقابل این دیدگاه، گروهی نیز در چند سال اخیر وضعیت کنونی را معلول حاکمیت لیبرال‌ها می‌دانند. آنان معتقد بودند که لیبرال‌ها اقتصاد ایران را در دست داشته‌اند، ولی همواره آنان فرار به جلو کرده‌اند و مسئولیت تصمیمات خود را نمی‌پذیرند. به نظر می‌رسد در هر دو سخن به واقع خطای بزرگی رخ داده است.

مدت‌هاست به دام کلی‌گویی‌های باطل که واقعیت آن در نفسی می‌کند، افتاده‌ایم. سخنانی که ترسیم یک وضعیت ایدئال از کل دوره پهلوی و یک تصویر از کل دوره پس از انقلاب ارائه داده و سپس در این مورد به قضاوت می‌پردازد. در حالی که اساساً حکومت‌ها دارای فزاد و فرود بوده و در دوره‌هایی، موفقیت داشته و در دوره‌هایی نیز با مشکلات و افول مواجه هستند. عملکرد دهه ۴۰ را چگونه می‌توان با عملکرد دهه ۵۰ یکی دانست.

جناب آقای حسین پویان نژاد

مصیبت درگذشت پدر گرامیتان را تسلیت می‌گوییم.

از خداوند متعال برای آن مرحوم علو درجات و برای

جناب‌عالی و سایر بازماندگان صبر و آرامش مسئلت می‌کنیم.

روزنامه شرق